

осіб. По Україні кількість незайнятих громадян, що припадає на одне вільне робоче місце у 2013 році у порівнянні з 2009 роком істотно зменшилася з 36 осіб до 22 осіб.

IV. Висновки. Недосконалі економічні реформи у нашій країні призводять до спаду виробництва, погіршення добробуту населення, безробіття, соціального занепаду тощо. Такі негативні тенденції висувають на перший план питання регулювання ринку праці, що є основою для природнього відтворення населення та підвищення його добробуту. Перенесення рівня значущості у керуванні зазначеними процесами на регіони, а саме на первинне середовище їх функціонування, дозволяє завчасно виявити особливі, притаманні саме даному регіону, причини вимушеного безробіття населення та розробити індивідуальний регіональний план продуктивної зайнятості. Дієвим інструментом при цьому може стати розробка регіональної програми зайнятості, яка буде покликана запобігати розвитку загального та довготривалого безробіття; підвищувати економічну зацікавленість підприємств і організацій у створенні додаткових робочих місць;

сприяти професійній орієнтації, підготовці, перепідготовці та підвищенню кваліфікації неконкурентоспроможного населення.

1. Економічна активність населення України 2013: Стат. збірник. / Державна служба статистики України. - Київ. - 2014. - 209 с.

2. Економічна активність населення України 2012: Стат. збірник. / Державна служба статистики України. - Київ. - 2013. - 204 с.

3. Економічна активність населення України 2011: Стат. збірник. / Державна служба статистики України. - Київ. - 2012. - 207 с.

4. Економічна активність населення України 2010: Стат. збірник. / Державна служба статистики України. - Київ. - 2011. - 205 с.

5. Економічна активність населення України 2009: Стат. збірник. / Державна служба статистики України. - Київ. - 2010. - 205 с.

6. Економічна активність населення України 2008: Стат. збірник. / Державна служба статистики України. - Київ. - 2009. - 228 с.

The dynamics of long-term unemployment in the labor market of Carpathian region are estimated and analyzed. The basic reasons of the formation of long-term unemployment are investigated, made their estimation and detailed analysis.

Казюка Н. П.

УДОСКОНАЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ СТРУКТУРНИМИ ЗМІНАМИ ЗАЙНЯТОСТІ НАСЕЛЕННЯ: РЕГІОНАЛЬНИЙ АСПЕКТ

У статті розглянуто процес удосконалення механізму управління структурними зрушеннями зайнятості населення регіону. Здійснено класифікацію програм зайнятості, окреслено напрями, завдання та складові державного регулювання зайнятості населення. Досліджено питання ефективності функціонування регіональних програм зайнятості та запропоновано шляхи їх удосконалення.

Ключові слова: зайнятість населення, державне регулювання зайнятості, структурні зміни зайнятості, регіональні програми зайнятості.

I. Вступ. Потреба у праці - зацікавленість людей у працевлаштуванні для отримання доходу та забезпечення себе та своєї сім'ї засобами для існування. Цілеспрямований напрямок

діяльності людини повинен завжди забезпечуватись працевлаштуванням. Задоволення потреб у зайнятості як окремого індивіда, так і окремої групи населення є функцією держави. Саме держава повинна проводити політику у сфері зайнятості: сприяти створенню нових робочих місць, стимулювати виробництво товарів та послуг, звести до мінімуму тотальне закриття підприємств та організацій, що сприяють задоволення потреб трудоактивного населення у робочих місцях, розширювати та стимулювати розвиток нових видів, форм та типів зайнятості. Також необхідними є розробка та впровадження в життя суспільства нових програм зайнятості, побудова прогнозів щодо майбутнього стану ринку праці, розвиток конкурентоспроможної робочої сили на національному ринку праці, забезпечення вільно доступу її на світовий ринок праці, активізація

процесів мобільності та міжнародного обміну робочою силою та підвищення її якісних характеристик.

II. Постановка завдання. Розвиток ринкової економіки супроводжується негативними наслідками світової фінансово-економічної кризи, що зачіпає і ринок праці. Тому необхідно працювати у напрямку щодо мінімізації її проявів у сфері зайнятості. Це може бути досягнуто шляхом усуненням структурних дисбалансів в межах всієї економічної системи, формуванням ефективної ринкової інфраструктури, модернізацією факторів виробництва та розвиток нових видів економічної діяльності.

У зв'язку з цим потрібно забезпечити раціональний розподіл трудових ресурсів між територіями, видами економічної діяльності та видах зайнятості, адже саме від цього процесу залежить продуктивність праці та ефективність структурних змін зайнятості. При цьому важливого значення набуває створення нової законодавчої бази, що стосуватиметься не тільки державного та регіонального ринку праці, але й зайнятості на рівні окремого підприємства чи виду економічної діяльності. Доцільно забезпечити інституціональні передумови для розвитку ринку праці та сфери зайнятості, що включатимуть рівні можливості для громадян у доступі до ринку праці, високої заробітної плати, реалізації трудових інтересів, освіти та медобслуговування. Для забезпечення описаних процесів необхідне доопрацювання правової та законодавчої бази, що стосується диференціації видів зайнятості та розвитку підприємництва.

Проблемам регулювання ринку праці та зайнятості населення присвячені праці цілого ряду вітчизняних вчених. Зокрема, удосконаленням механізму регулювання зайнятості займалися такі вчені як С. Бандур, О. Бражко, В. Васильченко, А. Венгер, В. Герасимчук, В. Гнибіденко, В. Давиденко, Т. Заяць, С. Зінченко, Г. Зелінська, Є. Качан, О. Коваль, С. Пазюк, А. Сіленко, І. Шевченко, П. Шевчук та іншими авторами. Але важливе значення має пошук шляхів удосконалення державного управління структурними змінами зайнятості населення на рівні регіону, що є метою даної статті.

III. Результати. Механізм регулювання зайнятості населення включає сукупність правових, адміністративних та економічних важелів, що реалізуються на рівні держави, регіону

та господарюючого суб'єкта для досягнення цілей, визначених державними програмами зайнятості [1; с. 183]. Більш питома і ефективна зайнятість досягається завдяки державному регулюванню. Зайнятість тут повинна розглядатися як один із головних орієнтирів розвитку економічної системи, який визначає перегрупування фінансових, матеріальних і трудових ресурсів народного господарства, пріоритетних напрямів НТП, розміщення продуктивних сил, шляху підвищення якості і рівня життя [3; с. 117]. Державне регулювання зайнятості здійснюється за такими напрямками:

- 1) правове забезпечення та розвиток гнучкого ринку праці;
- 2) система соціальної підтримки;
- 3) підготовка, перепідготовка, працевлаштування робочої сили;

Завданнями державного регулювання зайнятості є:

- 1) працевлаштування безробітних;
- 2) забезпечення роботою усіх, які її потребують;
- 3) сприяння трансформації економіки та посилення процесів перерозподілу вивільненої робочої сили за видами діяльності.

Механізм регулювання зайнятості включає розробку загальнодержавних та регіональних програм зайнятості; сприяння функціонуванню Державної служби зайнятості; залучення підприємств, установ, організацій до реалізації державної політики зайнятості; забезпечення функціонування Державного фонду сприяння зайнятості населення; професійну підготовку, перепідготовку незайнятих громадян, підвищення кваліфікації; компенсації громадянам, які втратили роботу або проходять перекваліфікацію; контроль державних органів влади за дотриманням законодавства України про зайнятість населення. Спільна дія ринкового та державно-договірного механізмів регулювання є умовою забезпечення ефективної моделі зайнятості, адекватної вищим пріоритетам соціально орієнтованої ринкової економіки [2; с. 231]. Активізація державної політики зайнятості проводиться через розробку та реалізацію державної та регіональних програм зайнятості, що складаються, враховуючи конкретні параметри ринку праці та прогноз щодо його розвитку. При розробці програм зайнятості необхідним є визначення диференційованих особливостей зайнятості у кожному конкретному регіоні країни. Завдяки цьому можна вдосконалити загальну економічну стратегію країни.

Програми сприяння зайнятості населення можуть бути спрямовані або на стимулювання зайнятості окремих категорій громадян (молодь, жінки, інваліди тощо) або на вихід із кризового стану ринку праці, що обумовлений політичними, економічними, демографічними процесами, значним стихійним лихом чи техногенними катастрофами.

Розробка програм зайнятості населення повинна включати комплексний підхід щодо інформаційного забезпечення сфери зайнятості, визначення заходів державного регулювання; організаційно-економічний механізм здійснення; фінансові витрати; джерел фінансування; моніторинг реалізації програм; можливості удосконалення програми та внесення корективів в неї, цільового характеру реалізації програм.

При системному підході до аналізу регулювання ринку праці та при його удосконаленні мають враховуватися плинність і мінливість властивостей компонентів регулюючої системи, постійні зміни у зовнішньому середовищі, взаємодія елементів між собою та з іншими регуляторами економічної системи, окремих її підсистем тощо [4: с. 68]. Політика регулювання зайнятості у відповідності до державної програми та включає використання заходів місцевих і регіональних програм сприяння зайнятості населення, які враховують специфіку соціально-економічного та демографічного розвитку території.

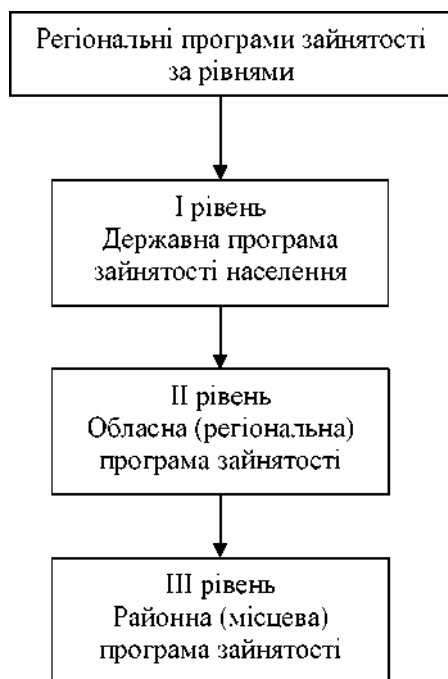

Рис. 1. Структура регіональної програми зайнятості

Існують три рівні регіональної програми зайнятості (див. рис. 1). Державна програма зайнятості населення включає комплекс заходів місцевих органів державної влади та управління щодо виокремлення актуальних проблем соціально-економічного розвитку регіону та шляхи їх вирішення.

Обласна (регіональна) програма зайнятості охоплює ряд заходів, які можуть бути реалізовані тільки на рівні області (визначення міст пріоритетного розвитку). Районна (міська) програма зайнятості містить перелік конкретних заходів, які націлені на розв'язання проблем окремих суб'єктів на ринку праці.

Регіональне регулювання зайнятості забезпечує врахування специфіки розвитку регіонів та на її основі розробку конкретних цілеспрямованих заходів, які стимулюватимуть розвиток сприятливих умов для підвищення рівня зайнятості в залежності від організаційно-правових форм господарювання, розміру підприємства та ін.

Важливим заходом із вирішення наболілих питань на ринку праці є використання нестандартних форм організації зайнятості (НФОЗ), частка яких у країнах із розвинутою ринковою економікою складає 25-30 % від усього зайнятого населення.

Прямі заходи впливу спрямовані на створення додаткових робочих місць, регламентацію робочого часу, встановлення мінімальної заробітної плати. Непрямі передбачають зміну умов господарювання шляхом застосування бюджетної, податкової, грошово-кредитної політики.

Активні - спрямовані на підвищення регулювання та професійної мобільності робочої сили, зростання рівня зайнятості. Пасивні - охоплюють різноманітні виплати допомоги по безробіттю.

Економічні засоби включають системи оподаткування, страхування, надання квот на працевлаштування, кредитування, створення додаткових робочих місць. Адміністративні заходи включають функціонування елементів інфраструктури ринку праці. Правові реалізуються через нормативно-правову основу забезпечення зайнятості, оптимізації системи виплат заробітної плати, систему соціальних гарантій безробітних та працівників, їх соціального захисту.

Система регулювання зайнятості в нашій країні є недосконалою та необхідні нові підходи щодо удосконалення механізмів її управління, що включатимуть:

Рис. 2. Завдання та напрями державного регулювання зайнятості

Рис. 3. Основні завдання механізму регулювання зайнятості населення на рівні регіону

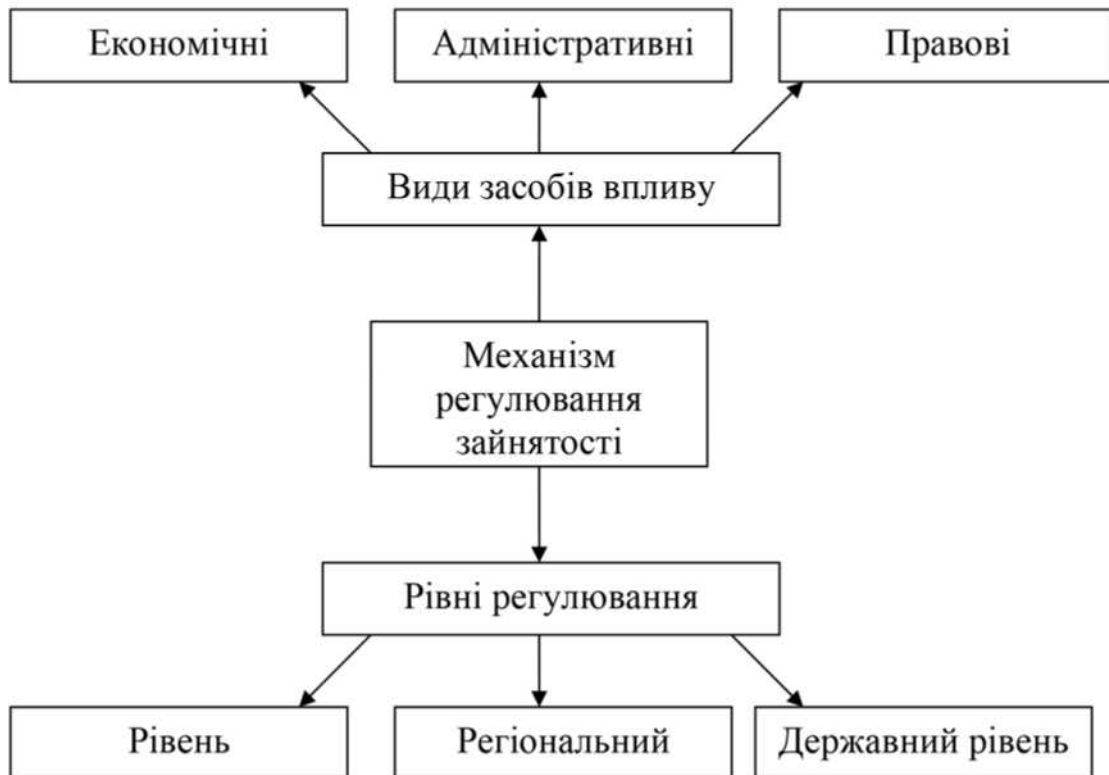

Рис. 4. Складові механізму регулювання зайнятості населення

- 1) ідентифікацію перспективних напрямів збалансування трудових ресурсів (їх професійно-кваліфікаційної та статевовікової структури як в галузевому, так і в регіональному розрізах) у відповідності до структури та рівня виробництва;
- 2) виявлення потреб народного господарства як для галузей, так і для регіонів у кількості трудових ресурсів;
- 3) виокремлення та оцінка перспективних напрямів формування організаційно-економічного механізму управління зайнятістю;
- 4) оцінка соціально-економічних характеристик таких напрямів у відповідності з реальними соціально-економічними процесами в країні, та корекція таких параметрів залежно від цих умов;
- 5) розробка системи заходів державного моніторингу, орієнтованих на оптимальні співвідношення між галузями та регіональним розподілом трудових ресурсів, зростання рівня їх зайнятості та ефективного використання.

Ефективна державна політика регулювання зайнятості повинна включати:

- заходи, які сприятимуть збільшенню попиту на робочу силу середньої та вищої кваліфікації на конкурентоспроможних підприємствах, що здатні забезпечити ефективне її

використання; використання ними прогресивної системи оплати праці, що дасть змогу раціоналізувати структуру зайнятості методом ефективного перерозподілу робочої сили;

- напрями зниження трудомісткості виробничих процесів;

- методи підвищення продуктивності праці за рахунок активізації процесу технологічного оновлення робочих місць.

Однією із найскладніших проблем сучасного ринку праці є низький рівень заробітної плати. Важливим регулятором ціни на ринку праці є інвестиції, які обумовлюють два напрями розвитку зайнятості: перший передбачає розгляд інвестицій як частини загальних витрат, яка обумовлює рівень сукупного попиту та закладення основ формування якісних та кількісних характеристик системи робочих місць в галузях та на підприємствах. Другий напрям впливу інвестицій на зайнятість передбачає створення додаткових та модернізацію існуючих робочих місць за рахунок різних засобів виробництва, які були створеними в процесі першого напрямку впливу.

Інвестиційна активність в великій мірі обумовлює відсоткова ставка за позиками, що в сучасних умовах є досить високими, ця ситуація обумовлена нестачею капітальних ресурсів та значним рівнем ризику при кредитуванні.

В системі регулювання зайнятості населення важливим елементом має виступати підтримка вітчизняного виробництва, яка передбачає стимулювання експорту та застосування протекціонізму в зовнішньоекономічній політиці.

Податкова система є важливим економічним методом регулювання сучасного ринку праці. Податки можуть обумовлювати зниження обсягу споживчих витрат інвестицій, домогосподарств, а, як наслідок, - сукупного попиту, а звідси - рівня зайнятості.

Описані вище економічні складові регулювання зайнятості повинні бути взаємопов'язаними та тісно співпрацювати з зовнішньою соціально-економічною системою. Такий комплекс повинен не тільки забезпечити збереження існуючих та створення нових робочих місць, але й активізувати такі процеси, що здатні сприяти зростанню продуктивності, ефективності економіки, прискорити прогресивні структурні зрушення у сфері зайнятості.

Таким чином, щоб забезпечити позитивні зрушення на ринку праці для досягнення економічного зростання, необхідно розвивати їх у відповідності до структурних змін, що відбуваються; забезпечити умови для ліквідації соціальної нерівності та перешкод для доступу усіх бажаючих до місць працевлаштування. Для формування раціональної структури зайнятості доцільно здійснювати політику щодо вирівнювання попиту та пропозиції на робочу силу. При цьому доцільно спрямовувати зусилля на адаптацію ринку праці до структурних змін як на глобальному рівні, так і на рівні окремих підприємств та видів економічної діяльності; забезпечення роботою трудових

ресурсів, що були вивільнені в процесі структурних та технологічних зрушень в економіці.

Нинішні соціально-економічні та політичні процеси спровокували розвиток стихійних тенденцій не тільки на національному, але й на регіональному ринку праці. Для ефективного збалансування попиту та пропозиції на ринку праці доцільно застосовувати комплексну систему регулювання зайнятості на основі маркетингових засад. Хоча базисні положення маркетингу характеризуються однотипністю для усіх сфер та галузей економіки, проте практичне застосування основних принципів маркетингу на ринку праці значно відрізняється.

Маркетинг трудових ресурсів на загальнодержавному рівні повинен включати діагностику ймовірних структурних диспропорцій у сфері зайнятості, тому управління ринком праці преш за все слід проводити шляхом проведення маркетингових досліджень, які включатимуть збір та аналіз інформації про збалансування попиту та пропозиції, процеси формування та розподілу трудових ресурсів між регіонами країни, видами економічної діяльності, організаційно-економічними формами господарювання у відповідності до рівня розвитку окремих галузей, виявлення процесів формування вартості робочої сили.

Маркетинг робочої сили на регіональному рівні включає підтримку узгодженості попиту і пропозиції робочої сили на територіях із конкретними умовами. Такий процес включає вирішення наступних завдань:

- формування трудових ресурсів, який характеризується відповідністю кількісних та якісних характеристик специфічним особливостям економіки регіону із врахуванням менталітету населення певної території ;

Рис. 5. Цілі регіональної політики зайнятості

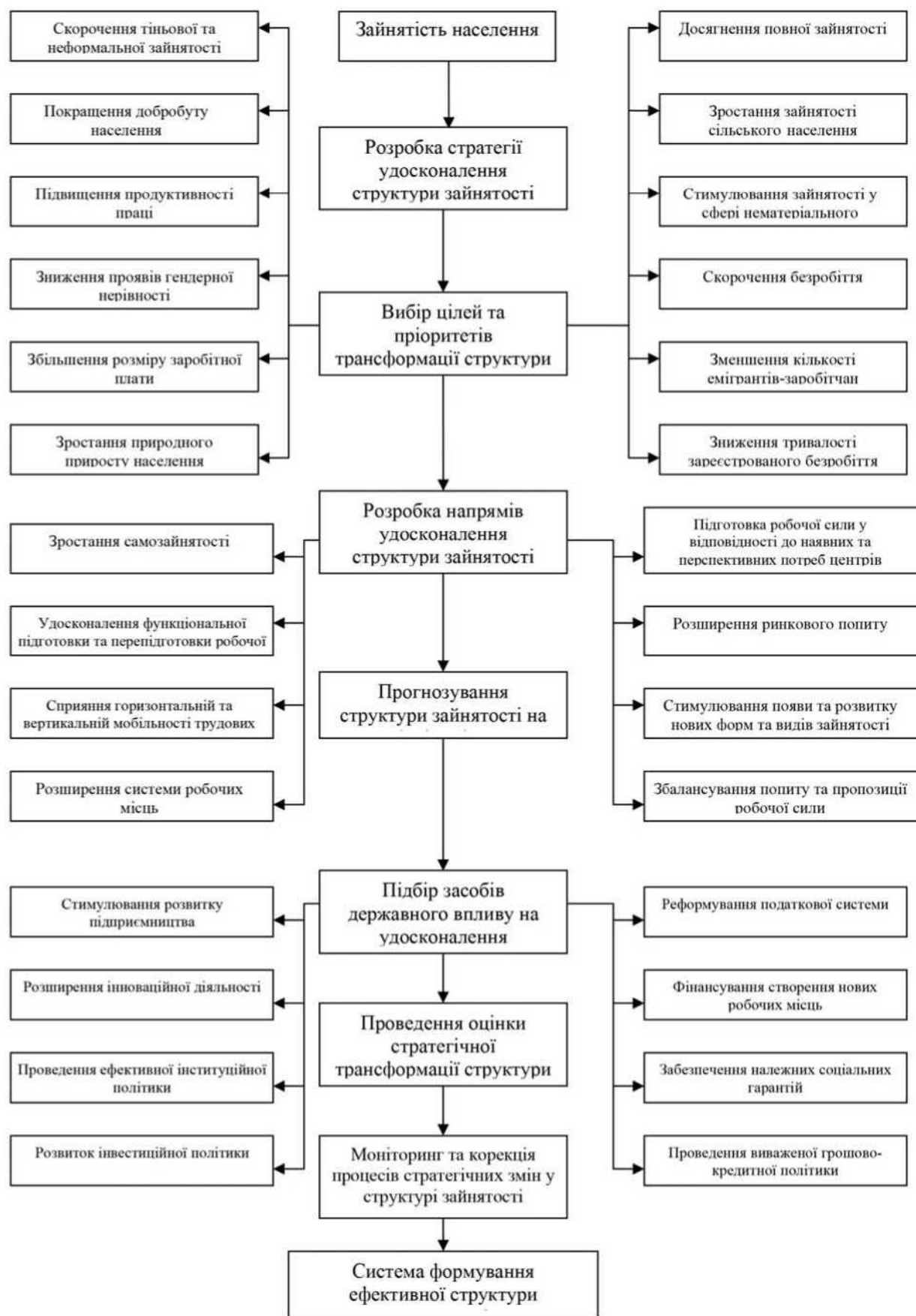

Рис. 6. Механізм формування ефективної структури зайнятості населення регіону (авторська версія)

- сприяння забезпеченню підприємств потрібними кадрами, в тому числі і тими, які вивільнились в процесі міжрегіонального перерозподілу;

- стимулювання розвитку ефективної зайнятості (працевлаштування вивільненої робочої сили та незайнятих трудовою діяльністю громадян, системи навчання та перенавчання);

- підтримка територіальної, галузевої, професійно-кваліфікаційної відповідності структури пропозиції робочої сили та структури робочих місць.

Роль маркетингу на локальному рівні полягає у пошуку найбільш ефективного з погляду роботодавця використання робочої сили.

Маркетинг ринку праці доцільно розглядати як вид діяльності, що надає можливість усім його суб'єктам здійснювати оцінку стану ринку праці, його тенденції та у відповідності до цього примати виважені рішення щодо працевлаштування, стимулювання зайнятості та найбільш ефективного використання людського капіталу. Таким чином, завданнями маркетингу є не тільки здійснення необхідних досліджень, але і надання їх результатів усім суб'єктам ринкових відносин, які на їх основі зможуть здійснювати свій вибір та визначити свою стратегію на ринку.

Державна політика зайнятості повинна спрямовуватись на активізацію позитивних, продуктивних та ефективних структурних змін зайнятості, формування конкурентоспроможного працівника, що відповідатиме наявним потребам ринку праці, шляхом ліквідації дії неринкових процесів, які відбуваються на ринку праці.

Таким чином, побудова стратегії економічного зростання регіону, повинна включати виокремлення пріоритетів для раціоналізації структури зайнятості, яка передбачає не тільки реорганізацію наявних робочих місць на організаційній, технологічній та економічній основі, але й створення безвідходного виробництва для охорони навколишнього середовища, забезпечення задоволення соціальних потреб населення, розвиток бізнесу та диференціювання форм самозайнятості. Ці процеси обумовлюють необхідність ідентифікації та прогнозування тенденцій щодо співвідношень зайнятих в таких секторах.

IV. Висновки. При формування ефективного механізму регулювання структури зайнятості необхідно дотримуватись регіонального принципу. Основні напрями такого регулювання необхідно визначати на рівні держави, а розробку конкретних механізмів цього регулювання - кожного регіону, провівши оцінку особливостей, стану та пріоритетів соціально-економічного розвитку регіону.

На сучасному етапі соціально-економічних змін актуальним є питання розробки програм розширення та розвитку зайнятості населення регіону та галузей, оскільки відповідно до даних аспектів можна розробити ефективну стратегію розширення зайнятого населення, адже як для окремого регіону, так і для окремої галузі властиві свої окремі характеристики та особливості, які впливають на рівень зайнятих та безробітних. Тому виявлення окремих факторів, що впливають на структурні зміни зайнятості як на регіональному, так і на галузевому рівні дозволить запропонувати перспективні шляхи забезпечення ефективної зайнятості не тільки в окремому регіоні, а й відобразити в усій сукупності зайнятих, оскільки розширення зайнятості на певному (галузевому, регіональному) рівні дозволить збільшити зайнятість всього населення країни, знизити еміграційні процеси, запобігти масовому безробіттю, забезпечити соціально-економічний розвиток країни.

1. Волкова О. В. Ринок праці. Навчальний посібник. - К.: Центр учбової літератури, 2007. - 624 с.

2. Економіка праці та соціально-трудові відносини : навч. посіб. / Є. П. Качан, О. П. Дяків, С. А. Надвичиний, В. М. Островерхов, С. А. Прохоровська, Н. М. Слівінська. - К. : Знання, 2008. - 407 с.

3. Економіка праці та соціально-трудові відносини: підручник / [А. М. Колот, О. А. Грیشнова, О. О. Герасименко та ін.]; за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. А. М. Колота. - К.: КНЕУ, 2009. - 711, [1] с.

3. Маршавін Ю. М. Регулювання ринку праці України: теорія і практика системного підходу : монографія. - К.: Альтерпрес, 2011. - 396 с.

The article observes the process of improving the mechanism of structural changes in employment of the region. The article illustrates the classification of employment programs, tasks and components of state regulation in employment. The efficiency of functioning regional employment programs and the ways of their improvement are discussed in the article.